

ŞECERE - İ TERÂKİME
TÜRKLERİN
SOY KÜTÜĞÜ

Ebulgâzi Bahadır Han

Hazırlayan:

Prof. Dr. Necati DEMİR

YAYIN NU: 1658

KÜLTÜR SERİSİ: 935

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-081-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: LARUS YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş.
Bağlar Mah. 62. Sok. Yıldızlar Plaza No:10/A
Bağcılar-Güneşli / İSTANBUL
Sertifika Numarası: 49657

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Necati DEMİR, 20 Nisan 1964'te Ordu'ya bağlı Ulubey ilçesinin Kumanlar köyünde doğdu. Kumanlar İlkokulu (1974), Ordu Fatih Ortaokulu (1977), Ordu Fatih Lisesi (1980) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunudur.

Yüksek lisansını Cumhuriyet Üniversitesinde (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesinde (1996) tamamladı. Gaziantep Sarılsalkım Ortaokulunda Türkçe öğretmeni (1987-1990), Sivas Cumhuriyet Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Cumhuriyet Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı.

13 Haziran 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 30 Kasım 2000'de doçent, 9 Şubat 2006'da profesör oldu. Yüzü aşkın kitabı, yüzü aşkın makalesi ve bildirisi bulunmaktadır. Bu kitaplarından dört tanesi Harvard Üniversitesinde, yirmi yedi tanesi Almanya'da, bir tanesi Avusturya'da, bir tanesi de Danimarka'da yayımlanmıştır.

1996-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2010 yılında Gazi Üniversitesine atandı. Hâlen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

GİRİŞ / 17

1. Ebulgâzi Bahadır Han.....	18
2. Şecere-i Terâkime	21
2.1. Şecere-i Terâkime'nin Konusu	21
2.2. Şecere-i Terâkime'nin Nüshaları.....	30
2.3. Şecere-i Terâkime Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	32
2.4. Şecere-i Terâkime'nin Dili ve Üslûbu	33

TÜRKLERİN SOY KÜTÜĞÜ - METİN

Oğuzname Budur	41
Hazret-i Adem.....	47
Oğuz Han'ın Dünyaya Gelişi.....	54
Oğuz Han'ın Kağan Olması	59
Oğuz Han'ın Turan ve Hindistan'a Yürümesi	64
Oğuz Han'ın İran, Şam ve Mısır Tarafına Yürümesi	65
Oğuz Han'ın Talaş'tan Çıkıp Semerkand ve Buhara'ya Gitmesi, Amu Suyu'ndan Çıkıp Horasan'a Ulaşması.....	69
Oğuz Han'ın Yurduna Döndükten Sonra Toy Düzenlemesi	70
Oğuz Han'ın Büyük Oğlu Kün Han'ın Padişahlığı	72
Oğuz Han'ın Oğulları ve Torunlarının Adları	74
Kün Han'ın Küçük Kardeşleri ve Oğullarının Yerinin Belirlenmesi/Yer Verilmesi	75
On İki Yüzlük ve Yirmi Dört Oymağın Manası	76
Oğuz Han'ın Yirmi Dört Torununun Adlarının Anlamı	77
Oğuz Han İlinin ve Halkının Sözleşmesi.....	79
Kün Han'ın Büyük oğlu Kayı Han'ın Han Olması.....	81
Dip Bakuy'un Han Olması ve Hanlığı	81
Oğuz Kağan İlinin Yurtları, Yaşadıkları Yurtlarda Kaç Yıl ve Ne Şekilde Oturdıkları ve Türkmen Diye Nasıl Ad Verildiğinin Anlatılması.....	83
İnal Yavı'nın Han Olması	87
Duyulı Kayı'nın Kardeşi İrki'nin Padişah Olması ve Oğlu Tuman'ın Dünyaya Gelmesi	88
Tuman'ın Oğlu Olması,	92
Oğluna Yavlı Diye Ad Verilmesi ve Yiğit Olduktan Sonra Kanlı Yavlı Diye Adın Değiştirilmesi.....	92
Tuman'ın Han Olması	93
Kanlı Yavlı'nın Han Olması.....	94
Mur Yavı'nın Han Olması.....	94
Mur Yavı'nın Oğlu Kara'nın Han Olması	96
Kara Han oğlu Buğra'nın Han Olması.....	96
Buğra Han'ın Oğlu Kuzu Tekin'in Han Olması	101
Kuzu Tekin Oğlu Arslan'ın Han Olması.....	101
Buğra Han'ın Büyük Oğlu İl Tekin ve Onun Oğlu Osman Han'ın Han Olması ...	103
İl Tekin'in Oğlu Aslı'nın Han Olması.....	104
Aslı Oğlu Şiban'ın (Şeyban) Han Olması.....	104

Şıban Oğlu Buran'ın Han Olması	104
Ali'nin Han Olması	104
Oğuz İlinin Ali Han'a Düşman Olup Şah Melik'i Öldürmesi, Herkes Kendi Kağanı Olup Oğuz İlinin Dört Tarafa Dağılması	107
Tugurmuş Oğlu Tuğrul'un Han Olması.....	111
Salur Ögürcük Alp'in İlleri.....	114
Türkmenleşip Türkmen'e Katılan Boylar	120
Oğuz İlinde Beylik Yapan Kızlar / Bayanlar	125
KAYNAKÇA	127
DİZİN	129
EKLER.....	141

Bu alışmamı;
Oğuzlar konusunda çok değerli çalışmalar
yapan
Prof. Dr. Faruk Sümer
ile
S. G. Ađacanov'un
aziz ve temiz ruhlarına
ithaf ediyorum.

ÖN SÖZ

Orhun Vadisi'nde yaşayan Oğuzların batıya göçü, II. Köktürk Devleti 745'te yıkıldıktan sonra başlar. Kaynaklarda 751'de yapılan Talas Savaşı'ndan sonra Oğuzların Aral Gölü çevresinde toplandığından bahsedilir. İbnü'l-Esir ise Türklerin bulunduğu en uzak bölgelerdeki sınır boylarından el-Mehdî zamanında yani 775-785 yıllarında Maverâünnehr'e göç ettiklerini bildirmektedir.

840 yılında Uygur Devleti'ni Kırgızların yıkması ile Oğuzların tamamına yakın bölümü Aral Gölü çevresine gelip burayı yurt tutar. Belli ki bu göç süreci uzun sürmüştür.

Oğuzların bu göç süreci ve Aral Gölü'nün çevresinde kaldığı yaklaşık 300 yıllık devlet hayatına yani *Oğuz Yabgu Devleti* Dönemi'ne ait elimizde, yazılmış hemen hemen hiçbir yazılı tarihi kaynak yoktur. Bu, gerçekten çok şaşılacak durumdur.

Yaklaşık 300 yıllık bir karanlık dönemi rivayetlere dayalı olarak kısmen aydınlatılabildiğimiz eserler de vardır. Bunların ilki Reşideddin'in Oğuznamesi'dir. Reşideddin'in 14. yüzyılın başlarında kaleme aldığı Camiü't-tevârih adlı Farsça eserinin II. cildinde yer alan "*Türklerin ve Oğuz'un tarihi ve onun (yani Oğuz Han'ın) cihangirliğinin hikâyesi*" adını taşıyan bölüm, rivayetlere dayalı Oğuz Türkleri Tarihi'dir.

Bu döneme ait rivayetlere dayalı eserlerden birinin de *Dede Korkut Hikâyeleri* olduğunu belirtmek gerekmektedir. Dîvânü Lugâti't-Türk ve İslam coğrafyacılarının muhtelif eserleri az da olsa bu döneme kısmen ışık tutmaktadır.

Oğuzların 750 yılından sonraki tarihi hakkında diğer önemli bir eser de *Şecere-i Terâkime*'dir. *Şecere-i Terâkime* yani Türklerin Soy Kütüğü, H. 1074 / M. 1664 yılında Harezmi Arab Muhammed Han oğlu Hive Hanı Ebulgâzi Bahadır Han tarafından kaleme alınmıştır. Eser, yakın zamanlarda kaleme alınmış olsa da Türk tarihinin, özellikle de Hazret-i Adem'den Oğuz Kağan'ın babası Kara Han'a kadar olan dönemini rivayetlere dayalı olarak nakletmiştir. Daha sonra da Oğuz Kağan Dönemi'ni ve ondan sonraki dönemleri nakletmiştir. Bu bölümde yer alan *Oğuzname*, eseri çok değerli kılmaktadır.

Şecere-i Terâkime Türk tarihi açısından olduğu kadar Türkçenin yadîğârlarından birisi olması bakımından da önemlidir. Ayrıca *Muinü'l-Mü-*

rid gibi eserlerin yazılışı hakkında bilgi vermesi açısından da ansiklopedik özellik taşımaktadır.

Biz bütün bunları dikkate alarak eser hakkında uzun yıllar araştırma ve çalışma yaptık. Dünya kütüphanelerinin ulaşabildiğimiz tamamını tarayarak eserin nüshalarını tespit ettik. Eserin, şimdiki kadar tarafımızdan dokuz nüshası tespit edilmiştir. Nüshalarının ikisi St. Petersburg'da, beş tanesi Taşkent, ikisi ise Aşkabat'tadır. Biz bu nüshaların tamamını gördük. Temin edilmesi gereken nüshaları temin ederek öncelikle Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmış eseri yeni yazıya aktardık. Daha sonra da cümle cümle Türkiye Türkçesine aktardık. Çalışmamızla eserin Türk tarihi açısından taşıdığı önemi okuyucularımız ile paylaşmak düşüncesindeyiz.

Çalışmamız *Giriş* bölümü ve *Türklerin Soy Kütüğü* bölümü olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Ebulgâzi Bahadır Han'ın hayatı ve Türk'ün Soy Kütüğü (Şecere-i Türk) hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Türklerin Soy Kütüğü (Şecere-i Terâkime) bölümünde ise eserin Çağatay Türkçesi ile yazılmış metni, Türkiye Türkçesine aktararak verilmiştir.

Eserin metninin Çağatay Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılmasının hiç de kolay bir iş olmadığını özellikle belirtmek gerekir. Zira yazarın bazı cümleleri düzgün kurmadığı ve ne demek istediğinin anlaşılmadığı görülmüştür. Bu durumda konunun akışına uygun hareket edilmiştir.

Eserde *Arapça, Farsça, Moğolca, Türkçe* ve başka dillerde çok sayıda özel ad geçmektedir. Arap alfabesinin fonetik değerlerinin, yabancı adları okumaya uygun olmadığı bilinmektedir. Bu durumda okunan isimlerin eserde yazılış biçimleri de parantez içinde verilmiştir.

İlk kitabımızdan itibaren tekrarladığımız beyanımıza bu çalışmada da yer vermek istiyoruz. Bu çalışmaları hazırlarken gözden kaçmış ilmî ve teknik hatalarımızın bulunmaması elbette mümkün değildir. Bu ilgi çekici eser hakkında eksiklerimiz de olmuş olabilir. Hatalarımızın düzeltilmesi ve eksiklerimizin tamamlanması için konuya daha vâkif olanların ve okuyucularımızın olumlu tenkidine muhtaç olduğumuzu belirtir, hatalarımızın iyi niyetimize bağışlanmasını temenni ederiz.

Bu çalışmada *Şecere-i Terâkime*'nin St. Petersburg nüshası esas alınmıştır. Nüshanın kopyasını almak üzere St. Petersburg'da bulunduğu süre içerisinde değerli dostum Atila Ceylanlı ve muhterem eşi Svetlana Ceylanlı'nın yardımlarını mutlaka belirtmem gerekir.

Bu çalışmamızın tashihini Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Fikriye Demir ve vefalı öğrencim Dilan Kalaycı yapmıştır.

Bu çalışmada yer alan ve silik durumda bulunan Oğuz boylarının damgalarını Nur Özçelik yeniledi. Bu eserde yer alan Oğuz Yabgu Devleti haritasını sevgili öğrencimiz Murat Karagöz hazırladı.

Katkısı olan herkese ayrı ayrı teşekkür borçlu olduğumu özellikle belirtmek isterim.

Ümitköy / Ankara, 19 Mayıs 2020
Prof. Dr. Necati DEMİR

GİRİŞ

GİRİŞ

Çağatay Türkçesinin önemli dil yadigârlarından olan *Şecere-i Terâkime*, H. 1074 / M. 1664 yılında Harezmlî Arab Muhammed Han oğlu Hive Hanı Ebulgâzi Bahadır Han tarafından kaleme alınmıştır.

Ebulgâzi Bahadır Han, tarihi yaşayan, tarihi araştıran ve onu kaleme alan ender kişilerden biridir. Bu hâliyle bize Kâşgarlı Mahmud ve Kadı Burhaneddin'i hatırlatmaktadır. O, 1643/44'te han olup Hive Hanı olarak *Harezmi Özbek Hanlığı*'nı yönetmiştir. 1664'te öldüğü güne kadar 21 yıllık sürede hem Türk tarihi, kültürü ve dili açısından son derece önemli olan *Şecere-i Terâkime*, *Şecere-i Türk* adlı tarih kitaplarını ve ayrıca *Menâfi'ü'l-İnsân* adlı tıp kitabını kaleme almış hem de sorumlu olduğu devleti idare etmiştir.

Şecere-i Terâkime, yakın zamanda kaleme alınmış olsa da Türk tarihinin temel kaynaklarının arasında sayılmaktadır. Ayrıca Türkçenin önemli dil yadigârlarından birisidir. Eser son derece sade bir Türkçe ile akıcı bir biçimde kaleme alınmıştır.

Şecere-i Terâkime, yaklaşık 750-1050 yılları arasında Aral Gölü çevresinde hüküm süren Oğuz Yabgu Devleti'nin en önemli tarihî kaynaklarından biridir.

Şecere-i Terâkime'nin en önemli özelliklerinden bir tanesi de Oğuz boylarının damgalarına yer vermesidir. Hive Hanı Ebulgâzi Bahadır Han'ın *Şecere-i Terâkime*'de 24 Oğuz boyunun damgalarına yer vermesi eserin kıymetini arttırmaktadır.

Şecere-i Terâkime'nin ansiklopedik eser olma özelliği de bulunmaktadır. Zira Harezmi Türkçesinin en önemli yazılı eserlerinden olan *Muinü'l-Mürîd* hakkında bilgiler içermesi, eseri gerçekten ilgi çekici duruma getirmektedir. Ayrıca Alper Tunga Destanı / Efrasiyap Destanı hakkında bilgi vermesi şaşılacak bir durumdur.

1. Ebulgâzi Bahadır Han

Ebulgâzi Bahadır Han, 31 Temmuz 1605'te, günümüzde Özbekistan Cumhuriyeti'ne bağlı Ürgenç'te dünyaya gelmiştir. O, kendisini *Çengiz Han'ın evlatlarından olan Ürgencî Arab Muhammed Hân'ın oğlu Ebulgâzi Bahadır Hân* olarak tanıtmaktadır. 1643/44'te ülkesinde han olmuş, Hive Hanı olarak Harezmi Özbek Hanlığı'nı yönetmiştir. Han oluşundan 1664'te öldüğü güne kadar, 21 yıllık sürede tarih kitapları *Şecere-i Terâkime* ve *Şecere-i Türk* ile tıp kitabı *Menâfi'ü'l-İnsân* adlı eserleri kaleme almış hem de devlet idare etmiştir.

Ebulgâzi Bahadır Han, Türk tarihinin renkli isimlerinden birisidir. Kendi hayatı ve döneminde gerçekleşen olayları kendisinden öğrendiğimiz, *Şecere-i Türk* ve *Şecere-i Terâkime* adlı iki eserini başucu kaynağı yaptığımız bir Türk tarihçisidir. O, ayrıca Harezmi Şiban Özbek hanlarından olmakla önemli bir Türk devlet adamıdır.

Ebulgâzi Bahadır Han, eserleri vasıtasıyla, 17. yüzyıl Türk örf, âdet ve halk kültürü hakkında bilgileri bize ulaştıran bir Türk halk bilimcidir. Yaptığı etimolojik bilgiler ve Türk diline kattığı zenginliklere istinaden bir Türk dili bilim adamıdır. Yine 17. yüzyıl Türk coğrafyası hakkında çok önemli bilgiler öğrendiğimiz bir Türk coğrafyası âlimidir.

Ebulgâzi Bahadır Han, yukarıda da söylediğimiz gibi kendi şeceresini kendisi yazmıştır. *Şecere-i Türk*'ten anlaşıldığına göre, babasının adı *Arab Muhammed Han*'dır. Onun babası *Hacı Muhammed Han*, onun da babası *Akatay*'dir. Onun babasının adı *Amenk*, onun da babasının adı *Yadigâr Han*'dir. *Yadigâr Han*'ın babasının adı *Timur Şeyh*, onun babasının adı *Çaçı Tuli*, onun babasının adı *Arab Şah* (Özbek)'tir. *Arab Şah*'ın babası *Fulâd* (Pulâd), onun babasının adı *Mengü Timur Han*, onun babası *Baba Kul*, onun babasının adı *Cuci Buka*, onun babasının adı *Bahadır*'dir.

Ebulgâzi Bahadır Han'ın, Bahadır Han'dan itibaren soyunun dayandığı kişiler ilgi çekicidir. Bahadır Han'ın babası *Şiban Han*, onun babası *Cuci Han*, Cudi Han'ın babası ise *Cengiz Han*'dir. Yani Ebulgâzi Bahadır Han 15. göbekten Cengiz Han'ın torunu olduğunu iddia etmektedir. Ebulgâzi Bahadır Han, şeceresini oradan Yıldız Han'a dolayısıyla Oğuz Han'a çıkarmaktadır. Yani kendisini Türklerin en büyük atalarından biri olan Oğuz Han'ın torunu saymaktadır.

TÜRKLERİN
SOY KÜTÜĞÜ
METİN

[1] Oguzname Budur

*Ondan (Allah'tan) yardım dileriz.
Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahim¹*

⁽³⁾ *El-hamdü li'llahi rabbi'l-alemin²* suresinin *El-hamdü li'llah³* fazlı, *Ve'd-duha⁴* suresi ile yad kılındı.

Enes ibn-i Malik şöyle rivayet etti: Hazret-i Resul şöyle bir bilgi verdi:

— Ben Cebrail'e sordum: '*Fatihatu'l-kitab*'ın⁵ sevabı ne kadardır? Cebrail şöyle cevap verdi:

— Ben Mikail'e sorayım, dedi. Mikail'e sordular. Mikail şöyle cevap verdi:

— Ben İsrail'den sorayım, dedi. İsrail'e sordular. O da şöyle cevap verdi.

— Ben Azrail'den sorayım, dedi. Azrail şöyle cevap verdi:

— Ben Levh'den⁶ sorayım. Levh'e sordular. O da dedi ki:

— Ben bunu Kalem'e sorayım. Sordu. Kalem şöyle cevap verdi:

— Biliniz ve haberdar olunuz: Tanrı beni yarattığı zaman, Tanrı tarafından bana bir ses geldi.

— Ya Kalem! Şimdi yazmaya başla! Ben tekrar sordum:

— Ya İlahi! Ben ne yazayım? Yüce Tanrı'dan tekrar bir ses geldi:

— Ya Kalem! *El-hamdü li'llah⁷* diye yaz bakalım.

Ben "*El-hamdü li'llah*" diye yazınca bir nur çıktı. Bu nur yükselerek göğün en yüksek katına kadar yükseldi. Sonra iki parçaya bölündü. Birinden bütün [2] meleklerini yarattı. Diğer birinden ise sekiz uçmağı (sekiz cenneti) yarattı.

¹ *Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla* (Fatiha suresinin 1. ayeti).

² *Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur* (Fatiha suresinin 2. ayeti).

³ *Hamd, Allah'a mahsustur* (Fatiha suresinin 2. ayeti).

⁴ Kur'an-ı Kerim'in 93. suresi.

⁵ Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi olan Fatiha suresi.

⁶ Tanrı tarafından takdir edilen şeylerin yazıldığı manevî levha.

⁷ *Hamd, Allah'a mahsustur* (Fatiha suresinin 2. ayeti).

Yüce Tanrı'dan yeniden bir sese geldi:

— Ya Kalem! Yeniden yaz bakalım. Ben tekrar sordum:

— Ya İlahi! Şimdi ne yazayım, dedim. Tanrı'dan bir ses daha geldi:

— Ya Kalem! *Rabbü'l-'alemin, er-rahmani'r-rahim*⁸ diye yaz bakalım.

Ben onu da yazdım. Yazınca yine bir nur çıktı, o nur göğe kadar ulaştı. Gökyüzüne ulaşan o nurdan inananların canını sulamak için rahmet denizini yarattı.

Yüce Tanrı'dan yeniden bir ses geldi:

— Ya kalem! Yaz bakalım. Kalem, Yüce Tanrı'ya seslendi:

— Ne yazmamı emredersiniz? Tanrı'dan bir ses daha geldi:

— Ya Kalem! "*Maliki yevmi'd-din*"⁹ diye yaz.

Ben onu yazdığım da yine bir nur çıktı. Sıçradı, gökyüzüne değdi. Cennetlerin adlarını ve cennetlerin denizini işte bu nurdan yarattı. Tekrar bir ses geldi:

— Ya kalem! Yine yaz:

— Ne yazayım, diye sordum. Tanrı'dan ses geldi: "*İyyake na'budu ve iyyake nesta'in*"¹⁰ yaz bakalım.

Ben bunu yazdıktan sonra yazdığım yerden bir nur çıktı. O nur göklere kadar yükseldi. Arşa ulaştı. Tevhit denizini işte bu nurdan yarattı. Tanrı'dan yine ses geldi:

— Ya kalem! Yazmaya devam et. Ben sordum:

— Ya İlahi! Ne yazayım?' Yine ses geldi:

— Ya Kalem! [3] "*İhdina's-sırata'l-müstekim*"¹¹ diye yaz bakalım. Ben bunu yazınca yine yazdığım yerden bir nur çıktı. Sıçrayıp arşa çıktı. Tertemiz içecekleri¹² göğe yükselen bu nurdan yarattı. Tekrar bir ses geldi:

— Ya Kalem! Yaz bakalım. Ben sordum:

— Ne yazayım. Yüce Tanrı'dan bir ses geldi:

— Ya Kalem! "*Sırata'llezine en'amte 'aleyhim*"¹³ diye yaz. Ben onu yazdığım da yazdığım yerden bir nur çıktı. Bu nur arşa kadar yüksel-

⁸ O âlemlerin Rabbidir, esirgeyen ve bağışlayandır (Fatiha suresinin 2. ve 3. ayeti).

⁹ Ahiret gününün sahibidir (Fatiha suresinin 4. ayeti).

¹⁰ Ancak sana kulluk eder, ancak senden yardım dileriz (Fatiha suresinin 5. ayeti).

¹¹ Bizi doğru yola ilet (Fatiha suresinin 6. ayeti).

¹² Metinde "şaraben tahuren".

¹³ Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet (Fatiha suresinin 7. ayeti).

di. Tanrı, rızık denizini ondan yarattı. Yüce Tanrı on sekiz bin âleme günlük ihtiyaç olunan rızık işte bu rızık denizinden verilmektedir. Bu yazıldıktan sonra tekrar bir ses geldi.

— Ya Kalem! Yaz! Ben sordum:

— Ya İlahi! Ben şimdi ne yazayım. Yine ses geldi:

— “*Gayri’l-magdubi ‘aleyhim*¹⁴ diye yaz. Ben bunu yazınca yazdığım yerden bir karanlık çıktı. O çıkan karanlık havada asılı kaldı. Bin yıldan sonra yok oldu. İşte kıyamet gününü bu karanlıktan yarattı. Yine Yüce Tanrı’dan bir ses geldi:

—Ya Kalem! Yaz! Ben sordum.

— Ben ne yazayım? Hakk Teala’dan ferman geldi:

— “*Vele’d-dallin*”¹⁵ diye yaz.

Ben bunu yazınca karanlık bir hava ortaya çıktı. [4] *Vallahu a’lemu bi’s-savab*¹⁶. İşte onun ne olduğunu bir tek Allah bilir.

Hamd etmekten maksat, Tanrı’ya şükretmek ve övmektir. Yani layıkıyla Tanrı’yı yad etmektir, güzel dilekler ile hatırlamaktır.

Bu şükrettiğimiz ve övmeye çalıştığımız (Tanrı’nın) öncesi ve sonu yoktur. Onun yurdunun yok olması diye bir şey söz konusu değildir. Kendisine benzeyeni ve ona denk olan yoktur.

Şükrettiğimiz ve övmeye çalıştığımız (Tanrı’nın) atası, babası, annesi, hatunu, oğlu, kızı, onun herhangi bir şeyi danıştığı herhangi bir kişi veya varlık yoktur.

Şükrettiğimiz ve övmeye çalıştığımız (Tanrı); aşı, ekmeği ve su gölünü kendi istediği gibi paylaşırır. Kölelerden ta padişaha, karıncadan ta file kadar ve sivrisinekten ta Kaf Dağı’ndaki Simurg kuşuna kadar herkese ve her birine rızıkını uygun bir biçimde o verir.

Hiç kimsenin hiçbir zaman yiyeceğini, nasibini kesmez.

Şayet yeryüzündeki yeşeren ağaçların tamamı kalem olsa, denizlerin tamamı siyah mürekkep olsa, bütün ademoğulları yazıcı olsa; yüz bin kere yüz bin yıl onun sıfatını yazsalar sonuçta denizden bir damla, dağdan bir gramlık taşı bile yazmış olamazlar.

Durum böyle iken benim yazdıklarımın ve söylediklerimin ne önemi olacak? Yani benim yazdıklarım, öyle bir damlacık bir şey bile değil.

¹⁴ *Gazaba uğrayanlarınkine iletme* (Fatiha suresinin 7. ayeti).

¹⁵ *Ve sapıtmuşların yoluna iletme* (Fatiha suresinin 7. ayeti).

¹⁶ Doğrusunu Allah bilir.

DİZİN

A

- Abbas 84
Abiverd 20
Acı Deniz 28, 123
Afganistan 44
Ağar 110, 120
Ahnuh 49
Akademiya Navk Naradov Azii Enstitüsü 30
Akatay 18
Akçaabat 111
Ak Hun 72
Akkoyunlular 72
Ak Mangıt 63
Aktam 123, 124
Aktau 44
Al 88
Alanlar 5
Alayuntlu 24, 74, 76
Algan 70
Alınca 125
Alınca Han 52, 54, 125
Alınça Han 52
Ali 36, 82, 85, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 122, 123
Ali Bey 104
Ali Bey Han 104
Ali Çora 123
Ali Han 105, 106, 107, 108, 109
Ali Han Bey 110
Ali ili 123
Alkaevli 23
Alka İvli 23, 74, 75, 77
Almalık 28, 84, 87
Almanya 5
Alp Arslan 29, 126
Alper Tunga Destanı 17
Alp Togaç 96
Altaylar 60
Altun Közeki Sundun Bay 29, 125, 126
Alyuntlu 74
Amenk 18
Amma Yomut 118
Amu 105, 111, 119, 123
Amuderya 53, 69, 104
Amu Derya 85, 105
Amu Suyu 27, 69, 111, 122, 123
Amuye 105
Amuye Suyu 105
Anadolu 60, 110
Andican 64
Annadurdı Unsuri 33
A. N. Samoyloviç 32
Anuş 48
Anuşe Muhammed Bahadır Han 20, 21
Arab 19
Arab Muhammed Han 18, 19
Arab Şah 18
Aral Gölü 11, 17, 21, 28, 36, 37, 57, 81, 85
Arapça 12, 33, 46, 55, 121
Arap Irak'ı 69
Arap Muhammed Han 19
Arıklı 95, 119
Arıklı Arslan 95
Arıklı Arslan Han 95
Arkil Hoca 72
Arlat 123
Arslan 95, 101, 102, 103, 105, 108, 112, 113
Arslan Bölgesi 119
Arslan Han 65, 101, 102, 103, 112
Asa 118
Asabih 50
Asılzad 111, 112
Aşgabat 33, 45, 127
Aşkabat 12, 31, 32, 33
Aşnas 53, 69, 104
Atyrau 62

Ava 25, 74, 76, 79, 97
 Aşar 24, 74, 76, 78, 91, 98, 100, 118
 Ay 70, 74, 75
 Ayağı Karı Kışit 122
 Ayaz 120, 121
 Ay Han 74

Ay Hatun 57
 Ayine 91
 Aymaklı 120
 Azak Denizi 62
 Azerbaycan 62, 69
 Azrail 41, 47, 49

B

Baba Kul 18
 Baber 97, 98
 Baber Banu Hatun 98
 Babil 49
 Bağdat 84
 Bahadır Han 18, 19, 20
 Bahtiyar 66, 67
 Bakuy 112, 113
 Balkan Dağı 44
 Barak 61, 62, 63
 Barak Han 61, 62, 63
 Barçnılığkent 53, 69, 104
 Barçkend 53, 69, 104
 Barsaçar 51
 Başkurd 62
 Başkurtlar 63
 Batı Köktürk Devleti 65
 Batı Türkçesi 34
 Batı Ürdün 69
 Bayat 23, 74, 75, 77, 85
 Bayındır 24, 74, 76, 78, 88, 116, 125
 Bayındır Han 125
 Becene 26, 27, 86, 115, 116, 118, 119
 Becene ili 86
 Beçene 24, 74, 76, 78
 Bedahşan 65
 Behar 67
 Behram Şah 118

Bekavul 118
 Belh 64, 66, 113
 Benam Gazi 114
 Berdi 49, 118, 124
 Berdi Bey 124
 Bey Tekin 97
 Bigdili 24, 76, 78
 Bikdili 74
 Biyeken Alp 29, 126
 Boranı 97
 Boyu Uzun Burla (Bular) Hatun 29, 125
 Boz ok 71
 Bozok 72, 73, 80
 Börme 22, 45
 Bugra 96
 Buğra Han 97, 98, 99, 100, 101, 103
 Buğra Han Aşısı 97
 Buğrahanı Aşısı 97
 Buhara 19, 31, 53, 62, 64, 69, 97, 104
 Buka 118
 Bulgar 71
 Buran 104
 Burıncı Gazi 114
 Burkas 120
 Burkas ili 120
 Bügdüz 25, 76, 79, 88, 105
 Bükdüz 74

C

Cabı 119
 Camiü't-tevârih 11, 37
 Can Big Han 120
 Canı Beg 124
 Canı Big Han 124
 Cebe Noyan 62
 Cebrail 41, 48, 50
 Cend 53, 69, 104, 105
 Cengiz Han 18, 53, 62, 63, 65

Cent 105
 Ceyhun Irmağı 105
 Cuci 18
 Cuci Buka 18
 Cuci Han 18, 63
 Cudi Dağı 51
 Cudi Han 18
 Cumı 118

Ç

- Çaçı Tuli 18
 Çagatay 63
 Çagatay Han 63
 Çagatay 123
 Çagatay Kullar 123
 Çagatay Türkçesi 12, 21, 33, 34, 36, 127
 Çağrı Bek 113
 Çarşangi 118
 Çavdır 110
 Çavıldır 24, 76, 78
 Çavuldur 74
 Çavuldur Bala Alp 29, 126
 Çepni 24, 74, 76, 79
 Çerkes 63
 Çiğil 51
 Çiğiller 65
 Çimkent 28, 84, 95
 Çin 51, 52, 60, 80
 Çingiz 62
 Çingiz Han 62
 Çürçet 60, 61

D

- Dağ Han 97, 114
 Dak Han 114
 Dastan-ı Gazan Han 25
 Davud 113
 Dede Korkut 11, 26, 27, 85, 86, 114, 115, 125, 127
 Dede Korkut Destanı 27, 116, 127
 Dede Korkut Hikâyeleri 11, 114
 Dede Korkut Kitabı 54, 85, 86
 Delhi 66
 Demir Kazık 67
 Deşt-i Kıpçak 62, 63
 Deveciler 124
 Dış Oğuzlar 72
 Dingli 118, 119
 Dinkli Bey 110, 114
 Dip Bakuy 26, 52, 81, 82, 83, 125
 Dip Bakuy Han 52, 81, 82, 83, 125
 Dîvânu Lugâti't-Türk 11, 25, 29, 95
 Dodurga 23, 74, 76, 78
 Doğu Bilimler Enstitüsü 30
 Don Kazakları 62
 Don Nehri 62
 Döğer 23, 74, 76, 78, 110, 122
 Döngge 88
 Dudal Bay 29, 126
 Dudık 118, 119
 Durun 22, 45, 110, 120, 123
 Duyılı Kayı 88, 89, 90, 92, 93
 Duyılı Kayı Han 90

E

- Ebiverd 20
 Ebû Hayyâm 44
 Ebulgazi Bahadır Han 20, 31, 32, 33, 45, 121
 Ebulgâzi Bahadır Han 3, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 29, 32, 33, 34, 36, 44, 127
 Ebulhan 44, 110, 112, 113, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 125
 Ebulhan Dağı 110, 117, 121, 124
 Efrasiyap Destanı 17
 Efrasiyap 28, 64, 113
 el-Mehdî 11, 36
 Ender 114
 Enes ibn-i Malik 41
 Enkeş 83, 86, 87, 114, 118
 Er Dağı 53
 Erfasiyap 113
 Er Kıl 22
 Ermen 69
 Ersarı 125
 Er Sarı 118
 Ersarı Bay 121, 122, 123, 125
 Esterebad 124
 et-Tarih-i Gazanî 25
 Eva 25
 Eymir 24, 76, 79, 83, 85, 110, 120
 Eymür 74

F

Fars 20, 110
Farsça 11, 12, 33, 37, 46

Fulâd 18

G

Gagavuzlar 111
Gazneli Sultan Mahmud Gaznevî 86
Gaznin 65, 68
Gıgay Han 19
Gilan 62
Gobi 60
Gök Tanrı İnancı 57

Göttingen 19, 20, 128
Gur 64, 66
Guzalp 111
Guzari 111
Guzlar 59
Gün Han 22
Gürcistan 62

H

Habeş 19
Habeş Sultan 19
Hacı Muhammed 18
Hacı Muhammed Han 18
Halaçça 66
Halil 124
Ham 49, 50
Hangay Dağları 53
Hanlar Hanı Bayındır Han 125
Har Bulgas 53
Harezmi 17, 18, 19, 44, 45, 60, 97, 121, 126
Harezmi Arab Muhammed Han 11, 17, 36
Harezmi Özbek Hanlığı 17, 18
Harezmi Şah 19
Harezmi Şah Sultan 19
Harhorin 53
Haydar Gazi 114
Hazar 44, 51, 57, 59, 62, 127
Hazar Denizi 44, 57, 62
Hazret-i Adem 11, 36, 46, 47, 48
Hazret-i Nuh 49

Hazret-i Resul 41
Hemedan 20
Herat 113
Herirud Nehri 44
Hezaresb 20
Hıtay 53, 60, 61
Hıtaylar 87
Hızır Çora 122, 123
Hızır ili 121, 123
Hind 60
Hindistan 50, 61, 64, 66
Hisar Dağı 110
Hişteki 63
Hive 11, 17, 18, 19, 20, 25, 31, 32, 36, 45
Hocend 112
Horasan 22, 45, 62, 66, 68, 69, 82, 86, 105, 110, 112, 113, 122, 123
Horasanlı 75
Horezm 106
Hüşenk 69
Hz. Adem 22
Hz. Nuh 22

I

Imlak 51
Irak 62, 66, 68, 69, 86, 110, 114, 116
Irak-ı Acem'i 69
Irgıl Hoca 22, 120

Irkıl Hoca 22, 72, 73, 75
Ir Kıl Hoca 22
Issık Göl 51
Issık Göl 28, 84, 87

İ

İbn Fadlan 57, 77, 80, 82, 107, 110, 127
İbn Fadlan Seyahatnamesi 77, 80, 82,

107, 110, 127
İbnü'l-Esir 11, 36, 127

İçki Salur 119, 120
 İdil Nehri 51, 62, 86
 İdil Suyu 121
 İdris 49
 İdügi Bey 63
 İgbik Çora 123
 İğdir 25, 74, 76, 79
 İgibik 123
 İğdir 88, 110
 İlbars 19
 İlbars Sultan 19
 İlçe Han 52
 ili 87, 101, 110, 116, 119
 İl Kağan 52
 İllig Kagan 52
 İl Tekin 97
 İmam Kulu Han 19
 İmam Kulu Han 19
 İnal Gazi 114, 118
 İnal Han 84
 İnal Yavı 26, 84, 87, 88
 İnal Yavı Bey 84

İnkeş 118
 İran 44, 45, 50, 51, 62, 65, 66, 69, 122
 İrek 119
 İr Kıl Hacı 72, 73
 İrki 88, 89, 90, 91, 92, 93
 İr Sarı 111, 118
 İsa Peygamber 54
 İsfahan 20, 67, 110
 İsfandiyar 19
 İsfendiyar 19, 20
 İsfendiyar Han 19, 20
 İsfendiyar Sultan 19
 İsficâb 53, 69, 104
 İshak İsmail 120
 İsli Han 104
 İşim Han 19
 İstek 63
 İt Barak Han 61, 62, 63
 İt Becene 86
 İtil 62, 116, 124
 İvaz 68

K

Kabacık 118, 119
 Kabil 65
 Kabil Hoca 83
 Kaçaklı Hatun 118
 Kadı Burhaneddin 17, 20
 Kalaç 66, 67, 68, 75, 76
 Kalaçlar 69
 Kalkın Konak Alpın 29, 126
 Kalmak 63
 Kalmak Yurdu 63
 Kalmı 118
 Kalmuklar 20
 Kaltak 118
 Kanglı 60, 116, 117
 Kanglı Han 117
 Kanglılar 60, 87, 128
 Kanklı 60, 76
 Kanklı ili 60
 Kanklılar 60, 128
 Kanlı 26, 75, 92, 93, 94
 Kanlı Yavı Han 26
 Kanlı Yavlı 92, 93, 94
 Kara 54, 55, 56, 59, 87, 90, 93, 94, 96,
 109, 114, 117, 118, 119, 125

Kara Alp 94
 Kara Alp Arslan 94, 95, 96
 Karaç 114
 Karaçık 75, 76
 Karaçık ayağı 84
 Karaçık Tağı 28, 84
 Karaçuk 28, 64, 84
 Karadeniz 109, 110, 111, 127
 Karaevli 23
 Kara Gazi Bey 114, 118
 Karahan 94
 Kara Han 11, 22, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
 59, 60, 96, 109, 117
 Karahanlı Devleti 65, 94, 95, 96, 109
 Karahanlı Hükümdarı 65
 Karahanlılar 65, 72, 82, 94, 95, 127, 128
 Kara Hoca 90, 93
 Kara Hun 72
 Kara İrtiş 65
 Kara İsli Halil 125
 Kara İsliler 28, 123, 124
 Kara İvli 23, 27, 74, 75, 78, 125
 Kara İvliiler 124, 125
 Karakaş 116

- Karakoyunlular 72
 Karakum 28, 44, 53, 85
 Karakurum 50, 105
 Karaman Bey 109
 Karaşit 112
 Karaşit 112
 Kara-Tau 44
 Karatav 28, 84
 Kargay 124
 Karı Kîçit 123
 Karı Sayram 95
 Karkın 24, 74, 76, 78, 110, 116
 Karlık 65, 75, 76
 Karlık ili 65
 Karluk 65
 Karluklar 65
 Karmış Bay 29, 126
 Karnak 28, 53, 64, 69, 104
 Karnık 74
 Kasım 5
 Kastamonu 111
 Kaşga 27, 122, 123, 125
 Kaşga Çora 27, 123
 Kâşgarlı Mahmud 17, 20, 25, 28, 64, 86, 128
 Kayı 23, 26, 29, 74, 75, 77, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 107, 108, 115, 126
 Kayı Bay 29, 126
 Kayı Han 26, 81, 88, 89, 126
 Kayı Kara Hoca 87
 Kayı Kara Hoca'nın oğlu Korkut Ata 90, 93
 Kayu Han 81
 Kaz 28, 64, 117
 Kazak 19, 60
 Kazakistan 28, 44, 53, 62, 64, 95, 105
 Kazan 22, 25, 26, 27, 29, 109, 114, 115, 116, 118, 125, 127
 Kazan Alp 26, 114, 115
 Kazan Bey 109, 125
 Kazgurt 26, 28, 75, 76, 84, 115
 Keneküne 75
 Kenk 116
 Kerce Buladı 29, 126
 Kerünçek 83
 Kestan Kara Alp 29, 126
 Keşfrud Nehri 44
 Keşmir 65
 Ket 19
 Keyhusrev 113
 Keyumers 51, 69
 Keyümers 84
 Kezancı Hoca 108
 Kharkhorin 53
 Kılan Gazi 114
 Kılıç Arslan 105
 Kımaç 29, 126
 Kınan 48
 Kınık 25, 29, 74, 76, 79, 85, 105, 108, 110, 112, 113, 126
 Kınık Bay 29, 126
 Kıpçak 61, 62, 63, 75, 76
 Kıpçak ili 62
 Kıpçaklar 63
 Kıpçaklı Hatun 86
 Kıpçak yurdu 63
 Kırgız 75
 Kır Han 53, 56
 Kızık 24, 76, 78
 Kızılbaş 19
 Kiçi Talas 95
 Kimari 51
 Kireyli 75
 Kondı Bay 29, 126
 Kononov 32, 33, 128
 Korkut Ata 26, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 107, 115
 Korkut Bey 107, 108, 109
 Kök 52, 70, 74, 76, 116, 117, 126
 Kök Han 74
 Kök Kaşanesi 126
 Kökli 75
 Köklü ili 110
 Kök Tonlu 116, 117
 Köktürk Devleti 11, 36, 65, 81
 Köktürk Dönemi 28, 52, 85
 Köktürk Yazıtları 53
 Köl Erki 89, 92
 Köl Erkin 89
 Köl İrki 89, 90, 91, 92, 93
 Köl İrki Han 89, 90, 91, 92, 93
 Kucık 118
 Kugadlı 29, 126
 Kul Hacı 118
 Kullar 123

Kulmır 118
 Kul Sarı 83
 Kumı 75
 Kuran-ı Kerim 49
 Kurçık 75
 Kusal 118, 119
 Kutbeddin 66
 Kutlu Timur 118
 Kutlu Kayalı 63
 Kutluk Bey 109
 Kutup Yıldızı 67
 Kuzgurt 28, 84
 Kuzgurt Dağı 28, 84
 Kuzucu Bey 105, 106, 107, 108, 109
 Kuzu Tekin 97, 98, 99, 100, 101
 Kuzu Yavı 26, 83, 84

Kuzu Yavı Han 83, 84
 Küçük Dağ 28, 85
 Küçük Dağlar 87
 Kükem Bakuy 112
 Kümi Talas 95
 Kün 26, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 81, 120
 Küneş 118
 Kün Han 26, 72, 73, 74, 75, 76, 81, 120
 Künin Körkli 29, 126
 Kür 53
 Kür Dağı 53
 Kür Han 53, 55, 56
 Kürtak 50
 Küyük 52
 Küyük Han 52
 Küz Han 55

L

Lala 75
 Layna 118
 Lekmir 67

Lektuni 67, 68
 Lemek 49
 Leningrad 32, 33, 128

M

Macar 61
 Malazgirt Savaşı 86, 111
 Mamiş Bik 29, 126
 Mangıt 63
 Mangıt Yurdu 63
 Mangıstav Eyaleti 44
 Mankışlak 44, 110, 113, 117, 120
 Man Kışlak 28, 64
 Matuşaleh 49
 Maveräünnehr 60, 65
 Maveräünnehr 11, 66, 85, 86, 87, 113
 Mazenderan 62
 Mehmet Neşri 96, 128
 Mekke 115
 Mekke-i Muazzama 48
 Melikli 111
 Menâfi'ü'l-İnsân 17
 Menâfi'ü'l-İnsân 18
 Mengü 18
 Mengü Timur 18
 Mengü Timur Han 18
 Merdan 67, 68
 Merv 112, 113
 Mısır 44, 65, 69, 70
 Mihail 48, 49

Mihr Banu Hanım 19
 Mikail 41, 108
 Ming 51
 Miran Kahin 107, 108
 Moğol 19, 20, 52, 53, 57, 60, 64, 65, 77,
 105, 122, 128
 Moğolca 12
 Moğolcıklar 123
 Moğol Han 36, 53
 Moğolistan 53, 60, 63, 65
 Moğollar 60, 105
 Mollâ Kurbânkeldi Uraz Muhammed Mollâ
 30
 Moskova 30, 33, 62, 128
 Muhammed Bahtiyar 67
 Muhammed Beg 30
 Muhammed 66
 Muhit Tengizi 61
 Muinü'l-Mürid 12, 17, 37, 121
 Murgab 105, 107
 Murgab Suyu 105
 Mur Yavı 94, 95, 96
 Musa 108, 118
 Mustafa Gazi 118
 Musul 50

Müluk-ı tavayif 69

Naymanlar 87

Nerv 105

Oğuz 85, 108, 128

Oğuzname 45

Oğuz 11, 13, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 37, 45, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 101, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 120, 121, 125, 126

Oğuz Bey 84

Oğuz Han 11, 18, 37, 45, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 114, 115, 120, 125

Oğuz ili 88, 89, 109, 110, 111, 113

Oğuz Kağan 11, 22, 26, 36, 45, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 64, 70, 77, 81, 82, 83, 84, 114

Oğuz Kağan Dönemi 11, 36

Oğuzlar 9, 28, 36, 37, 57, 59, 64, 72, 74, 77, 80, 83, 85, 86, 87, 95, 105, 106,

Mürdeşoy 75

N

Nûh Peygamber 49, 50

Nuh suresi 49

O

109, 110, 127, 128

Oğuzname 11, 21, 22, 25, 33, 36, 37, 45, 53, 54, 66, 86, 95, 127, 128

Oğuz Türkçesi 33, 34

Oğuz Türkleri 11, 21

Oğuz Türkleri Tarihi 11, 21

Oğuz Ülkesi 64

Oğuz Yabgu Devleti 11, 13, 17, 21, 26, 28, 29, 36, 37, 52, 81, 82, 85, 96, 105, 107, 109

Oklu 75

Oklu ili 110

Olam 119

Olçay Han 50

Ordu 5, 66

Or Han 53, 56

OrHan 57

Orhun 11, 36, 81, 85

Orhun Nehri 53

Orhun Vadisi 28, 85

Ortak 50

Osman Han 103, 104

Otrar 53, 69, 104

Ö

Ögedey 53, 63

Ögedey Han 53, 63

Öğüz 53, 69, 104

Örgüncük Alp 114, 116, 117, 118, 119, 120

Örlük 63

Ötken 83

Ötküzli Urus 114

Övörkhangay 53

Özbek 17, 18, 30, 31, 120, 122, 123, 124

Özbek Bilimler Akademisi 30, 31

Özbek Han 124

Özbekistan 18, 30, 31, 128

Özbekistan Cumhuriyeti 18

Özbekler 126

Özkent 53, 69, 104

Özli Timür 118

P

padîşahı Sultan Muhammed Harzemşah
62

Petersburg 30

Porsuk 50

Q

Qara Qurum 53

R

Razlar oymağı 119
 Reşideddin 11, 22, 25, 36, 37, 45, 50,
 53, 128
 Rodoslovnaya Türkmen 32, 33, 128
 Rumeli 111
 Rus 32, 51, 111
 Rusya 30, 62
 Rusya Bilimler Akademisi 30

S

Sabran 53, 69, 104
 Saçaklı 118
 Safevî 20
 Sakar ili 119
 Saklap 51
 Salır 74
 Salur 24, 26, 27, 29, 76, 79, 82, 83, 85,
 86, 87, 97, 110, 114, 115, 116, 118,
 119, 120, 121, 122, 124, 125, 127
 Salur Alp 86
 Salur Enkeş Hoca 87
 Salur Kazan 26, 115
 Salur Kazan Alp 29, 118, 125
 Sam 49, 50
 Samsun 111
 Sanklı Sin 121
 Sapran 28, 64
 Savran 53, 69, 104
 Sayın Han Yurdu 63
 Sayır 75
 Sayram 28, 53, 64, 69, 70, 84, 87, 95,
 104
 Selahaddin ili 88, 110
 Selçuk 113
 Selçuk Bey 85, 105, 107, 108, 112
 Selçuklu 66, 106, 107, 108, 109, 111,
 113
 Selçuklu Devleti 105, 107, 108, 109,
 113
 Semerkand 28, 53, 62, 64, 65, 69, 97
 Sepren 28, 53, 64, 69, 104
 Serenek 112, 113
 Seyhun 28, 53, 64, 69, 85, 104
 Seyhun Irmağı 28, 85
 Seyyid Lokman 108, 128
 S.G.Agacanov 28
 Sığanak 53, 69, 104
 Sığnak 53, 69, 104
 Sir 53
 Sirderya 28, 53, 84
 Siri Derya 53, 69, 104
 Sir Nehri 87
 Sir Suyu 28, 53, 69, 85, 87, 104, 111,
 126
 Sitkün 28, 64
 Sokman 118
 Sorhı 75
 St. Peterburg 62
 St. Petersburg 12, 21, 30, 32, 33
 Suçlı 75
 Suğnak 53, 69, 104
 Sultanlı 75
 Sultan Mahmud Gaznevi 113
 Sultan Melik Şah 110, 113
 Sultan Sencer Mazi 110, 113
 Suriye 60, 69
 Surkı 75
 Sus 49
 Suvar 101, 102, 103
 Suvaraçık 75
 Suvarcık 101, 118, 119
 Sübedey Bahadır 62
 Sübükyey 24, 78
 Süleyman Gazi 114
 Sürmene 111
 Süt kent 53, 69, 104

Ş

- Şabatı 29, 126
 Şah Abbas 19
 Şah Melik 105, 106, 107, 108, 109, 111, 114
 Şahruh oğlu Beydepe Han 104
 Şah Safi 20
 Şah Safi 20
 Şam 65, 69, 70
 Şamak 116
 Şecere-i Terâkime 11, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 44, 45, 46, 48, 66, 75, 78, 87, 104, 127, 128
 Şecere-i Türk 3, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 29, 34, 45, 72, 127, 128
 Şecere-i Türkiyye 44, 46
 Şerif Muhammed 19
 Şerif Muhammed Sultan 19
 Şeyh Şeref Hoca 121
 Şeyş 48
 Şıban 104
 Şıban 18
 Şıban Han 18
 Şıran 67, 118

T

- Tabak 83
 Tacik 60, 85
 Tacikler 61, 87
 Tag 70, 74
 Tag Han 74
 Tağ Han 74, 76
 Talas 95, 101
 Talas Savaşı 11, 36, 65, 81
 Talaş 64, 66, 69, 95
 Tan Kırı 122
 Tankut 61
 Tanrı Dağı 28, 37, 85
 Taraz 95
 Tarbagatay 65
 Tarım 65
 Tarih 25, 36, 51, 126, 127, 128
 Tarih-i Gazanî 25
 Tarih-i Mübarek-i Gazani 25
 Taşkend 28, 62, 64
 Taşkent 12, 19, 22, 23, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 44, 46, 48, 64, 75, 78, 84, 87, 104, 128
 Tat 86
 Tatar 52, 60, 64
 Tatarlar 60
 Tayif 48
 Tebriz 33, 127
 Tecen 44, 107
 Tecen Nehri 44
 Tecen Suyu 44
 Teke 120
 Tekin 86, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104
 Temür Kazık 28, 60, 84
 Temür Kazuk 67
 Terekeme Salur 119
 Tevârih-i Âl-i Selçuk 25
 Teveci Sayın Han 124
 Tın Nehri 62
 Tıraz 95
 Tiken 75, 76
 Timur 18, 114
 Timur Şeyh 18
 Timur Tuğlu 120
 Tin 62
 Tingiz 70, 74
 Tingiz Han 74
 Tiniz Han 76
 Tin Suyu 63
 Tirmiz 63
 Togurmuş 107, 108, 111
 Togurmuş oğlu Arslan 111
 Tokat 108
 Tokuzoğuz 77
 Torumçı 75, 76
 Toymaduk 86, 118
 Toy Tutmaz 120
 Tötek 51
 Trabzon 111
 Tuğurmuş 107, 108, 111
 Tuğrul 108, 109, 111, 113

Tuğrul Sultan 113
 Tuhsı 65
 Tuman 26, 63, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94
 Tuman Han 26, 89, 90, 91, 92, 93, 94
 Tumanskiy 32
 Tura 118
 Turan 62, 64
 Turbatlı 75
 Tursun Han 19
 Tüli Han 62
 Tünkend 28, 64
 Türk 5, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 22,
 23, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 44,
 45, 46, 51, 52, 53, 54, 55, 59, 60, 61,
 65, 66, 68, 69, 72, 82, 84, 85, 87, 95,
 97, 104, 116, 121, 125, 127, 128

Ugan 19
 Ulad 82
 Ulak 61
 Ulan Bator 53
 Ulaş 82, 83
 Ulu Dağlar 87
 Ulug Tefe 118
 Uluğ Talas 95
 Uluğ Töpe 123
 Uluğ Töpeler 123
 Uluğ Töpre 123
 Ulu Tağ 28, 84
 Ural Nehri 62
 Urus 61, 114

Üçguzlar 77
 Üç ok 72
 Ügüz 53, 69, 104
 Üregir 25, 74, 76, 79
 Ürgencî Arab Muhammed Hân 18, 44

Valday 62

Yabır 74
 Yabız 124
 Yadigâr Han 18
 Yafes 22, 49, 50, 51, 54, 125

Türkçe 5, 12, 17, 30, 34, 46, 53, 64
 Türk Dağı 44
 Türk Dil Kurumu 30, 32, 128
 Türk Han 125
 Türkistan 19, 28, 60, 64, 94, 95, 110
 Türkistân 85
 Türkler 119
 Türklerin Soy Kütüğü 11, 12, 33, 36,
 127
 Türkmen 21, 22, 27, 32, 45, 46, 47, 59,
 83, 86, 87, 110, 113, 116, 120, 121,
 124, 125
 Türkmenistan 33, 44, 45, 105
 Türkmenler 19, 20, 22, 34, 44, 45, 86,
 87, 110, 122, 124

U

Usar 119
 Uygur 11, 37, 45, 53, 59, 65, 72, 77,
 82, 120
 Uygur Devleti 11, 37, 65, 82
 Uzarak 111
 Uzbeklar 111
 Uzgur 111
 Uzgur köyü 111
 Uzgurlu 111
 Uzkend 28, 64
 Uzla 111
 Uzlar 109, 110, 111
 Uz Merası 111
 Uzmesehor 111

Ü

Ürgenç 18, 19, 62, 63, 105, 107, 108,
 113, 120, 121, 124
 Ürgençli Şeyh Şerif Hoca 121
 Üsrûşene 53, 69, 104

V

Viyana 108, 128

Y

Yagma 65
 Yağmalar 65
 Yapar 23, 75
 Yapır 23, 78

- Yavlı 92, 94
Yaycı 118, 119
Yayık 62
Yayık Nehri 51, 62, 86
Yazıcıoğlu Ali 25, 85, 128
Yazıoba 111
Yazır 23, 74, 75, 78, 83, 85, 110
Yedisu bölgesi 60
Yemir 120
Yemir ili 120
Yengikent 53, 69, 104
Yenikend 28, 64
Yenikent 28, 53, 69, 85, 87, 94, 102,

104, 105, 108

Yesi 53, 69, 104

Yıldız 18, 125

Yıldız Han 18

Yincü Ögüz 28, 85

Yinçüğüz 53, 69, 104

Yomra 111

Yomut 118

Yulduz 70

Yulduz Han 74, 76

Yumak Bay 29, 126

Yurtçı 75

Z

Zeynel Gazi 118